

جامعه‌ای که مطبوعات زنده نداشته باشد به سمت دیکتاتوری می‌رود

منوچهر دین‌پرست: در تقویم کشور ما روزهای ملی بسیاری هستند که نه فقط جنبه معنوی به خود گرفته بلکه یادآور بسیاری از خاطره‌ها و اتفاقاتی است.

وزیر ارشاد در مراسم روزی برای خبرنگار:

جامعه‌ای که مطبوعات زنده نداشته باشد به سمت دیکتاتوری می‌رود

سرویس فرهنگی، هنری منوچهر دین‌پرست: در تقویم کشور ما روزهای ملی بسیاری هستند که نه فقط جنبه معنوی به خود گرفته بلکه یادآور بسیاری از خاطره‌ها و اتفاقاتی است که می‌تواند راهگشای ایده‌ها، نظرات و اندیشه‌ها نیز باشد. یکی از این روزها، روز "خبرنگار" است.

اگرچه این روز به بهانه شهادت خبرنگار خبرگزاری ایرنا در سال ۱۳۷۷ به دست طالبان در مزارشریف افغانستان روز خبرنگار نامیده شده اما در این سالها بسیاری از روزنامه نگاران در حوادث مختلفی جان خود را از دست دادند. آنها صاحبان قلمی بودند که قرار بود فرستنده پیام باشند اما خود متن پیام شدند. اما از سوی دیگر نیز باید به این نکته اشاره کرد که روز خبرنگار، روز پاسداشت اندیشه‌ها و آراء است و خبرنگاران برای جامعه ای قلم می‌زنند که همواره دروغ را از خود دور کرده و بر راستی و صداقت تاکید دارد. به تعبیر دکتر حسن روحانی، رییس جمهور ایران، که در پیامش به مناسبت روز خبرنگار گفته بود، "خبرنگاران مسئولیت‌شناس را که با شجاعت قابل تحسین، قدم در این مسیر حساس نهاده‌اند، مشاوران امین و ناصحان مشفق مدیران ارشد، مجریان و دیگر فعالان و کنشگران عرصه اجتماع باید دانست". اما واقعیت زمینه و زمانه جهان امروز با کنشگران ناصح همراه و هم قدم است. در دنیای امروز ما دیگر ملامعمر نیست اما صارمی‌ها هستند که روز خبرنگار را به یادش گرمای دارند.

صبح شنبه ۱۷ مرداد ماه، تالار وحدت تهران، جایی که اغلب میزبان اصحاب هنر است، اما این بار میزبان اصحاب رسانه از سراسر ایران با تمامی گرایشهای فکری و سیاسی بود. خیلی‌ها آمده بودند با تمامی وسایل خود از قلم و دوربین تا عشق و علاقه به روزنامه نگاری. نام مراسم را "روزی برای خبرنگار" نامیده بودند تا دیدارها تازه شود و به یاد گذشته‌های دور و نزدیک که اغلب با هم همکار بودیم روزی را برای خبرنگاری خود به پا داریم. مراسم هم با اجرای رضا رفیع، طنزپرداز و روزنامه نگار و همکار محترمان شروع شد. او از اهمیت خبرنگاری و عرصه خبر گاه به طنز و گاه به جد یاد کرد.

روزنامه‌نگاران، کیسه شن جنگ‌های سیاست‌مداران نیستند

دکتر حسین انتظامی، معاون مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، که روزگاری خود روزنامه نگار بود، اینک مسئولیت حمایت و صیانت از روزنامه نگاران را تجربه می‌کند. او سخنش را بر دو محور حقوقی و رفاهی تقسیم کرد که دغدغه امروز روزنامه نگاران است. از قضا در حوزه نیازهای جریان‌های رسانه‌ای کشور، مسائل حقوقی بنیادی‌تر از آن چیزی است که به نیازهای زیستی روزنامه‌نگاران برمی‌گردد. انتظامی تشکلهای مطبوعاتی را برای جامعه رسانه‌ای کشور بسیار با اهمیت توصیف کرد و گفت: "تشکلهای مطبوعاتی می‌توانند مطالبات را اولویت‌بندی کنند و در طراحی راه حل به دولت و نهادهای مسئول کمک کنند". اما معاون مطبوعاتی وزارت ارشاد تاکید کرد که "کسی مدعی نیست که می‌شود مأموریت‌های حاکمیتی را واگذار کرد. در عین حال تشکلهای مطبوعاتی در کشور ما از جمله تشکلهای مطبوعاتی و حتی تشکلهای سیاسی با این آسیب مواجهند که پختگی لازم را می‌بایست کسب کنند".

انتظامی در بخش دیگری از سخنانش بر ضرورت نهادسازی و ایجاد تشکلهای صنفی در عرصه مطبوعات ایران تاکید کرد و برقراری مناسبات دموکراتیک را لازمه تحقق این هدف دانست. به گفته انتظامی "هر چه تشکلهای مطبوعاتی غیرسیاسی‌تر شوند، بهتر می‌توانند مأموریت اصلی خود یعنی رسیدگی به مسائل حقوقی و رفاهی را به انجام برسانند، در غیر این صورت به آنها برچسب سیاست، زده می‌شود". معاون مطبوعاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بر این باور است که "اگر تشکلهای مطبوعاتی غیرسیاسی باشند، دیگر شاهد نخواهیم بود که روزنامه‌نگاران، نقش کیسه شن جنگ‌های سیاست‌مداران را ایفا کنند. البته عرض من از غیرسیاسی بودن این نیست که جامعه را غیرسیاسی کنیم بلکه بیشتر این مساله است که به روش‌های میثاقی تن بدهیم".

انتظامی که در کارنامه حرفه ای خود مدیر مسئولی روزنامه همشهری را نیز دارد بر لزوم دسترسی آزاد خبرنگاران به اطلاعات اشاره کرد و گفت: "کاری که دولت به عنوان ریل‌گذار باید انجام دهد، دسترسی آزاد شهروندان به اطلاعات است؛ خوشبختانه این دولت اجرای قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات را وجهه همت خود قرار داده است. مطابق این قانون، دسترسی هر فرد ایرانی به تمامی مصوباتی که برای او ایجاد حق یا تکلیف می‌کند، آزاد است".

پس از سخنان این مقام مسئول در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی کلیپی درباره فعالیت روزنامه نگاران و خبرنگاران در محیط شغلی آنها برای حضار پخش شد. اگرچه مجری مراسم همچنان با سخنان طنز گون خود مراسم را هدایت و حمایت می‌کرد.

علی جنتی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی را باید از جمله حامیان خبرنگاران دانست که در حد توان خود و در قامت قانون از این قشر حمایت کرده است. او سخنران بعدی مراسم روز خبرنگار بود.

جنتی از اهمیت رسانه ها گفت که "با سرعت بسیار شگفت‌انگیزی در حال پیشرفت است و سبک زندگی جامعه را دچار تغییراتی کرده است و اگر ما نسبت خودمان را با این تحولات مشخص نکنیم، با یکی از دو خطر افراط یا تفریط مواجه می‌شویم".

دیپلماسی رسانه‌ای جایگاه ویژه‌ای در جهان امروز به دست آورده است

علی جنتی از اعتدال گفت که شعار انتخاباتی دکتر حسن روحانی بود اما او اعتدال را به معنی "پاسداری از هویت و فرهنگ ملی و دینی و ایجاد فضای باز برای همراهی با تحولات جهانی" توصیف کرد.

به گفته علی جنتی "اگر تا چند دهه گذشته تنها ارتباط ملت‌ها با یکدیگر از طریق دولت‌ها و مجاری دیپلماتیک رسمی صورت می‌گرفت، امروز دیپلماسی رسانه‌ای جایگزین این ارتباط شده و اهمیت ویژه‌ای در دنیا کسب کرده است". وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌گوید "در شرایطی که ما در آن به سر می‌بریم و با توجه به چهره‌ای که از ما در دنیا ساخته‌اند، نیاز مبرمی به بهره‌گیری از دیپلماسی رسانه‌ای داریم و شدیداً نیاز داریم که در چهره خودمان یک تغییر ایجاد کنیم و لذا تعاملات بین رسانه‌ای و ظرفیت‌سازی جدید و میدان دادن به روزنامه‌نگاران بخصوص روزنامه‌نگاران آشنا به مسائل بین‌المللی، گامی اساسی است که باید به عنوان یک سیاست جدی مورد توجه دولت قرار گیرد". جنتی بر این باور است که "تجربیات ما نشان می‌دهد که خفقان و خمودی مطبوعات با استبدادی بودن حکومت‌ها، رابطه مستقیم دارد؛ جامعه‌ای که مطبوعاتش نشاط نداشته باشند و نتوانند حرف‌های خود را بیان کنند، به سمت دیکتاتوری حرکت می‌کند".

سخنان وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در حالی مطرح می‌شود که فضای رسانه‌ای کشور پس از انتخابات ریاست جمهوری در سال ۹۲ با تحول بیشتری در حوزه رسانه همراه بود و علی جنتی نیز بر این باور است که "یکی از شعارهای اساسی جمهوری اسلامی ایران، «استقلال و آزادی» بوده و در قانون اساسی هم بر تنوع و تکثر رسانه‌ها و آزادی بیان و به تعبیر بعضی از دوستان، آزادی پس از بیان تاکید شده است. این دولت تلاش کرده که بتواند این بخش از قانون اساسی را به درستی اجرا کند".

ما هیچ خط قرمزی برای مطبوعات قائل نیستیم

به گفته وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی "ما در قانون اساسی‌مان هیچ خط قرمزی برای رسانه‌ها و مطبوعات قائل نیستیم؛ به جز رعایت موازین دینی و اخلاقی و امنیت ملی و رعایت اصول قانون اساسی".

وی افزود: "یکی از موارد این میثاق، بحث ولایت فقیه است که نقطه تمایز جمهوری اسلامی با حکومت‌های دیگری است که در دنیا می‌بینیم. جمهوری اسلامی ایران به دلیل قوام و استواری که دارد، هیچ ترس و واهمه‌ای از اینکه مسائل چالش برانگیز در رسانه‌هایش مطرح شود، ندارد ولی برخی مسائل است که جایش در رسانه‌های عمومی نیست و باید در برخی نشریات تخصصی و یا کرسی‌های آزاداندیشی به آنها پرداخته شود. وظیفه حاکمیت این است که تضمین‌های لازم را به وجود بیاورد که همه این حرف‌ها گفته و شنیده شود".

این عضو کابینه حسن روحانی، اخلاق حرفه ای را از گمگشته های رسانه های امروز دانست و گفت : "امروزه بی‌توجهی به اصول اخلاق حرفه‌ای در برخی مطبوعات ما کاملاً دیده می‌شود و این امر برای جامعه‌ای که مدعی ارزش‌های دینی است، بخصوص برای نشریات یا رسانه‌هایی که بیش از دیگران مدعی این ارزش‌ها هستند، تاسف‌آور است".

علی جنتی که مدتی سفیر ایران در کویت بود و با مسائل دیپلماتیک به خوبی آشنا است اظهار داشت: "دخالت دولت در رسانه‌ها مغایر امنیت ملی و امنیت پایدار سیاسی و اجتماعی و فرهنگی ماست و لذا این دخالت باید به حداقل ممکن برسد و امور نظارتی به خود اصحاب رسانه واگذار شود. این مساله ضمن اینکه یک سیاست صحیح و درست است، می‌تواند باعث شود که دولت هم بی‌جهت در برابر رسانه‌ها قرار نگیرد".

جنتی در بخش دیگری از سخنانش از اتمام کار تهیه لایحه قانون رسانه‌های همگانی در وزارتخانه متبوعش خبرداد و با اعلام اینکه این لایحه هفته آینده تقدیم دولت می‌شود، گفت: "در این لایحه به این مساله که رسیدگی به تخلفات رسانه‌ای به خود اصحاب رسانه واگذار شود، توجه شده است".

وی افزود: "درباره برخورد با تخلفات مطبوعاتی ما چند مرجع در قانون داریم؛ از جمله هیات نظارت بر مطبوعات و دستگاه قضایی. من با مقامات قوه قضاییه در این خصوص مذاکره کرده‌ام و گفته‌ام که با توجه به وجود نهادی مانند هیات نظارت بر مطبوعات، بهتر است آنها این مساله (نظارت بر مطبوعات) را به این هیات واگذار کنند. اگرچه ما منکر حق آنها نیستیم، چون در قانون این اجازه به آنها داده شده که به عنوان مدعی‌العموم با تخلفات رسانه‌ای برخورد کنند، اما اگر آن شیوه پیاده شود و هیات نظارت بر مطبوعات این کار را انجام دهد، شاید به صورتی پخته‌تر با تخلفات برخورد شود".

علی جنتی سخنش را با این نکته به پایان رساند که "توقیف رسانه باید آخرین راه‌حل برای برخورد با تخلفات مطبوعاتی باشد".

پس از سخنان علی جنتی، به ابتکار مسئولان برگزاری مراسم روز خبرنگار سئوالاتی از وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاون مطبوعاتی ایشان از سوی خبرنگاران حاضر در محل مراسم که به قید قرعه نامشان اعلام می‌شد، عنوان شد. سئوالات اغلب خبرنگاران در مورد وضعیت صنفی خود بود و بیشتر به منظور حل مشکلات رفاهی و معیشتی که با آن دست به گریبان هستند، طرح شد. اگرچه سئوالاتی نیز مبنی بر بازگشایی انجمن صنفی مطبوعات، طرح امنیت حرفه‌ای برای عکاسان و با حمایت از رسانه‌های شهرستانی نیز عنوان شد..

رسانه‌ها همراه با مذاکرات، روزهای سختی را پشت سر گذاشتند

با حضور دکتر ظریف وزیر امور خارجه در سالن مراسم، حضار وی را تا محل استقرارش تشویق کردند و مجری مراسم نیز اشعار و نکته‌های طنزی درباره مذاکرات و تبعات آن برای مخاطبان اجرا می‌کرد.

دکتر ظریف در سخنانش از دشواری مذاکرات گفت اما این نکته را نیز به تمامی خبرنگاران حاضر گوشزد کرد که "مذاکرات دشواری را با هم پشت سر گذاشتیم، و رسانه‌های ایرانی همراه ما نیز روزهای سخت‌تری داشتند". به گفته ظریف "هر چه به پایان مذاکرات نزدیک شدیم، به همت اصحاب رسانه توانستیم حرکت و تلاش بیشتری در زمینه دیپلماسی عمومی و ارائه اطلاعات به مردم کشورمان انجام دهیم".

وزیر امور خارجه ایران انتقاد از اطلاع رسانی مذاکرات را پذیرفت اما گوشزد کرد که "در زمینه اطلاع‌رسانی در دوران مذاکرات به دلیل محدودیت‌هایی که در تیم هسته‌ای داشتیم و ناگزیر به رعایت برخی نکات محرمانه بودیم، نتوانستیم با رسانه‌ها تعامل خوبی داشته باشیم، اما با طراحی خوب دوستانمان در رسانه، این وضع بهتر شد".

وزیر امور خارجه ایران در سخنانش گفت: "امروز در دنیایی زندگی می‌کنیم که از یک نظام دوقطبی در حال تغییر به یک نظام تک‌قطبی است و ساختار قدرت متحول شده و قدرت معنایی یا قدرت نرم یک بعد دیگر قدرت است که امروزه از ابعاد جدید قدرت محسوب می‌شود و برای ما در این زمینه فضای رقابت کاملاً باز است".

عزت ایران، خط قرمز ماست

در طی مذاکرات هسته‌ای نکته‌ای که ظریف بسیار بر آن تاکید داشت عزت و سربلندی ایران بود و امروز نیز بار دیگر در سخنانش تاکید کرد که "هدف مذاکرات و استقامت مردم، حفظ و نگهداری از دستاوردهای کشور بود. هدف مهم و خط قرمز ما در مذاکرات هسته‌ای، حفظ عزت و سربلندی مردم ایران بود و هدف از ۱۱ سال مقاومت یا سی و چند سال مقاومت و ایستادگی در مقابل رژیم صدام و اقدامات این چینی، نشان دادن این بود که ایران را نمی‌توان تهدید کرد".

دکتر ظریف در کارنامه دیپلماتیک خود مذاکرات قطعنامه ۵۹۸ را نیز دارد گفت: "خواستیم به دنیا نشان دهیم که این مردم در مقابل فشار، زور، جنگ و استفاده از سلاح شیمیایی خواهند ایستاد، مردم ایران بدون عبور از خط قرمزشان ایستادگی می‌کنند".

وزیر خارجه ایران بار دیگر تاکید کرد که "تحریم‌های ظالمانه، مردم ایران را پای میز مذاکره نبرد".

به گفته ظریف "مردم ایران همواره ایستادگی کردند و آنچه طرف مقابل را پای میز مذاکره آورد، این بود که تحریم‌ها باعث انفکاک بین مردم و حکومت نشد و حضور مردم پای صندوق‌های رای، طرف مقابل را پای میز آورد".

وزیر امور خارجه تصریح کرد: "مذاکره هسته‌ای پیرامون این بود که ایران را نمی‌توان تهدید کرد و باید با این کشور به همراه تکریم صحبت کرد و اگر در حوزه رسانه این رویکرد مطرح شود، در واقع گفتمان انقلاب اسلامی را مطرح کرده‌ایم".

رسانه‌ها بدانند، هر کلمه‌ای ابعاد بین‌المللی دارد

منتقدان وزیر امور خارجه ایران در بحث هسته‌ای را به عنوان دلوپسان می‌شناسند و ظریف نیز گفت: "کسانی که به دنبال اهداف سیاسی داخلی هستند، ارزش این ایستادگی مردم را پایین نیاورند".

سخنان وزیر امور خارجه ایران با این نکته به پایان رسید که "کسانی که اهل قلم و تحلیل هستند، توجه داشته باشند که هر کلمه‌ای، همزمان ابعاد داخلی و بین‌المللی دارد و آنچه که به عنوان یک پیروزی گفتمانی که زمینه ورود به دوران جدیدی در روابط بین‌الملل را فراهم کرده است، خدشه‌دار نشود".

مراسم "روزی با خبرنگار" پس از سخنان وزیر امور خارجه ایران در حالی به پایان رسید که اصحاب رسانه دانستند که مخاطبان آنها همراه هر روز خبرنگاران هستند.